

rustu.bozkurt@dunya.com

RÜŞTÜ BOZKURT

Türkiye'nin “yerel liderlik profili” ne olmalı?

Çağdaş uygarlığın onurlu bir üyesi olarak yerimizi almak istiyorsak, **nasıl bir uygarlık oluştuğunu kavramış, kendi toplumunun özel koşullarını da dikkate alan liderlere ihtiyacımız var.**

Ülkemizde kırsaldan kente, küçük ve orta ölçek kentlerden büyük metropollere olan göçler sürüyor. Göçlerin hızlanması, kentlerin büyümesi ve ekonominin belirleyici unsuru haline gelmeleri küreselleşmenin hızlanmasıyla yeni bir ivme kazandı. Bizler, dünya genelindeki kentleşme eğiliminin açtığı kanalları en etkin biçimde nasıl doldurmamız gerektiği yerine, kırsal kesimde nüfusu nasıl tutabileceğimizi tartışıyoruz ki, bu çok ciddi bir kaynak israfına yol açıyor.

Yerel yöneticilerin tutumu ve kaynak kullanma verimi ana fikrine dayanan denemelerimizde, sistemin kendi iç işleyişinden kaynaklanan bazı yönetici tiplerini daha önceki dört yazıda irdelemeye çalıştık. Bu denemede ise, “Kentleşme çağımızın önlenemez olgusudur; kentleşmeyi durdurma yerine etkin yönetmeye yönelik arayışlarımızı hızlandırmak, bu konuda yerel liderliğin önemini kavramak sağlıklı tutum olacaktır” varsayımını ele alacağız.

Kişi başına gelirin 25 bin doları aşmasına kadar, düşük verimli işlerden yüksek verimli işlere, kırsaldan kentlere, kentlerde ise daha büyük merkezlere göç önümüzdeki yıllarda da sürecek. Enerjimizi, önlenemez kentleşme olgusunu durdurmak yerine, kentleşmede farklı bir nitelik arayışına odaklanarak “göçleri doğru yönetme” üzerine odaklanmalıyız. Bu açıdan baktığımızda “yerel liderlik” konusunun sosyo-ekonomik bütün gelişmeler bakımından hayati önemi olduğunu görebiliriz. Gerçek bir yerel liderin ayırt edici yedi özelliği bulunur. Bunlar:

1. Yerel liderin bir uygarlık tasarımı olmalı
2. Lider, öngörme ve önlem alma disiplinine göre sadakati göstermeli
3. Proje ve harcama disiplinini içselleştirmeli

4. Kapsayıcı bir anlayışla topluma nüfuz etmeli

5. Geri bildirimle kendine ince ayar yapabilen öz güvene sahip olmalı

6. Kibir ve üstünlük inancına, açgözlülük ve sorumsuzluk tuzağına, sloganları ciddi fikirler yerine koyma sapmasına yönelmemeli

7. Kendini ve toplumu yeniden üretmenin önemini kavrayan bakış açısını canlı ve diri tutmalı.

İnsanlık tarihinde yaşanan büyük dönüşümlerin yarattığı üretimin örgütlenmesi, endüstri devlet ilişkileri ve devletler arası ilişkileri iyi okumak, değişim ve dönüşümlere uyum göstermenin şartıdır. Çağdaş uygarlığın onurlu bir üyesi olarak yerimizi almak istiyorsak, nasıl bir uygarlık oluştuğunu kavramış, kendi toplumunun özel koşullarını da dikkate alan liderlere ihtiyacımız var. Uygarlık tasarımı çok önemli bir gelişme aracıdır. Özellikle yerel liderlerin, dünya genelindeki oluşumlar ile yerel olanak ve kısıtları dengeleyen bir uygarlık tasarımları varsa, tutum ve davranışlarında iç tutarlılık öne çıkar. Bu tutarlılık ciddi kitle desteğini sağlayacak “güvenin” de kaynağını oluşturur.

Nasıl bir uygarlık yaratmak istediğini; değerleri, iradesi, beklentileri ve projeleriyle tanımlayan yerel liderlere sahip olan yerler, kaynaklarını yerelden evrensele taşıyabiliyor. Uygarlık tasarımı olan yerel liderler, dışa ve dünyaya açık duruşun ne anlama geldiğini daha iyi kavlıyor, sadece mal ve hizmet üreterek yurt dışına satmanın yeterli olmayacağını, başka kültürleri anlayarak onlara göre üretim yapmanın uzun dönemli geleceği güven altına alabileceğini zihinlerinde netleştirebiliyor. Uygarlık tasarlayan ve onu gerçekleştirme sevdası peşinde olan yerel liderler, kaynaklar ile değerler sistemi arasındaki dengeyi daha etkin kurabiliyor.

Bir lideri sıradan bir iş yöneticisinden ayıran

özelliği “öngörme ve önlem alma disiplini”dir. Bilinçli bir lider, dünya genelindeki eğilimlerin fırsat ve tehlikelerini iyi okuyacak, kendi olanak ve kısıtlarını net olarak bilecek, geleceği yaratmak için ne yapması gerektiğini de tanımlayacak. Geleceği yaratmanın olmazsa olmaz aracı ise öngörme ve önlem alma disiplini. Bilincin üç temel bileşeni, çevreyi sezme ve anlama, kendini bilme ve gelecek planlamadır. Öngörme ve önlem alma gelecek planlamasının olmazsa olmazıdır. Ayrıca, gerçek bir yerel liderlik öngörü ve önlemlerini kendini odak kılan bir anlayışla yapmamalı, geniş tabanlı katılımlarla yapılmalıdır ki, zihni modeli hayatın öz gerçeğine daha yakın dursun.

Bir yerel lider öngörü ve önlem alma disiplinine uyuyorsa; o her şeyi kendi elinin menzili altında tutmaya çalışan, her şeyi en iyi kendisinin bildiğine inanan ilkel liderlik ya da rutinin tutsağı olan yöneticilik yapmayacak. Bir yandan toplumun kültürünü derinden yakalayacak, öte yandan toplumun eskiyen gelenek, görenek ve inançlarını daha ileri düzeylere taşıyacaktır. Gerçek anlamda yerel lider, toplumun gelişmesi için dayanak olan sağlıklı değerleri korurken, toplumun ilerlemesini engelleyen değerleri tasfiye eder. Korunması gereken değerlere sahip

çıkma “muhafazakarlık”, ayıklanmış gerekenler üzerine gitmek de “atılımcılık, devrimcilik ya da ilerlemecilik” olarak tanımlanabilir.

Kentleşme aynı toplumdaki insanları yakınlılaştırıyor, ama aynı zamanda alabildiğine yarıştıran. Ayrıca, ekonominin belirleyici merkezi haline gelen farklı ülkelerin ve toplumların kentleri de refahlarını artırmak için dış kaynakları çekmek için rekabetçi olmak zorunda kalıyor. Giderek hızlanan, yaygınlaşan ve derinleşen rekabet, kaynak kullanımında hassasiyetleri artırıyor. Bir yerel lider, “proje ve harcama disiplini içselleştirmemişse” kentin kaynaklarını israf ettiği kadar ulusal gelişmenin de gizli tuzaklarını hazırlamış oluyor. Bu açıdan, yerel liderlerin analizinde yerel liderlerin “kentleşme kavrayışını” netleştirmek gerekiyor. Gelecek günlerde, göçlerin kaçınılmazlığını, kentlerin dayanılmaz ağırlığını ve önemini anlayacağız. Maddi ve kültürel zenginliğini artırarak, insanların yaşamını kolaylaştıran toplumlar, yerel ölçekte de öngören ve önlem alınabilen, proje ve harcama disiplini ile etkin kaynak kullanabilen yerel liderlere sahip olan toplumdur.

Etkin yerel liderlerin dördüncü özelliği, kapsayıcı anlayışı ile topluma nüfuz etmesidir. Her-

Gerçek bir yerel lider, bilgilerin yeniden üretimi, mutasyona uğrayarak farklılaşması, ayıklama ile zayıf olanın silinmesi, değerlerin yalıtım ile korunması, hepsinden önemlisi de işbirliği yaparak daha sağlıklı geleceğin inşa edilmesine katkı yapan kişidir.

kesin düşüncesine saygılı olan, saygı uyandıran ve ilham veren, paylaşımcı ve katılımcılığıyla kitle enerjisini etkin kullanan yerel liderler; insanların “bana sorulmadı” bahanesine sığınma fırsatı vermez. Kitlelerin düşüncelerini, gerçekten “akıl katkısı arayışı” nedeniyle alan yerel liderler insan yaşamını zenginleştirmede bir adım öne geçer. Tersine, itici, ayırıştırıcı, cepheleştirici yerel liderlik, kitle enerjisini israf eder; gereksiz alanlara enerji harcatarak görüntüsü farklı olsa da orta ve uzun dönem için çıkmaza saplanır.

Etkili yerel lider, azınlıklar ne denli yetenekli olursa olsun, kitle desteğini arkalarına almadan başarılı olamayacaklarını bilir. Etkili yerel liderler, aynı zamanda “demokratik sabrın” anlamını da kavramış ve içselleştirmiştir. Padişah iradesi gibi buyuran, tek tip düşüncenin cazibesine kendini kaptıran, farklılıklara tahammülü olmayan yerel yöneticiler, kapsayıcı olmadıklarından, erişilebilir potansiyelleri gerektiği kadar değerlendiremiyor. Eldeki potansiyelden 100 başarı elde edilebilecekken, 25’lik başarıyı aşırı değerlendirerek şark kurnazlığına kayan bir tutum benimsenebiliyor.

Yerel liderliğin kendini ve yöresini yeniden üretebilmesinin temel aracı varsayımlarını, zihni modelini sürekli sorgulamaktır. Bu açıdan bakıldığında, etkili bir yerel lider, yörenin olanak ve kısıtları hakkında kulaktan dolma bilgileri aşarak, kendi olanaklarıyla “dinamik bir envanter” oluşturur, sürekli “geri bildirimlerle” öngörüler ile yaratılan sonuç arasındaki “sapmaları” analiz eder ve ince ayarlarla ilerlemeyi yaşam biçimi haline getirir. Kendini sorgulama her şeyden önce bir öz güven sorunudur. Yerel liderlikte, açık ortamlarda tartışma öz güven gerektirir. Bir yerel yönetici bilgi ve birikimine güvenemiyorsa, her koşulda hesap verebilir olmayı ilke edinme-

mişse geri bildirim ve açık sorgulamadan kaçınır. Bu açıdan, yerel liderlerin başarılarını ölçerken geniş kitlelere açık hesap verme tarzı analiz edilmeli. En şeffaf ortamlarda hesap verebilme öz güveni olmayan yerel liderlerde, “habbeyi kubbe gösterme” eğilimi öne çıkınca liderlikten kurnaz yöneticiliğe kayış hızlanır; etkili kaynak kullanımı bilinci zayıflar.

Kentleşmenin hızlandığı, kentlerin ülke yönetiminde ağırlığının arttığı, eğilimin giderek daha da güç kazanacağı artık herkesin bildiği bir gerçek. Böylesine güçlü bir eğilimde, kentleşme sürecini çok hızlı biçimde yaşayan ülkemizde yerel liderler “kibir ve üstünlük inancı, açgözlülük ve sorumsuzluk tuzağı, sloganları ciddi fikirlerin yerine koyma özensizliği” göstermemeli. Sorgulayıcı bir toplumda, yerel yöneticilerin değerler sistemi, irade ortaya koyması, ortak yararları tanımlaması, ortak projeleri anlatımı ve ortak kurumların işletilmesi merkezinden bakılarak çok sayıda lisansüstü ve doktora derecesi çalışmalar yapılır. Üniversitelerin “rasyonel otorite” olma işlevi ve sorumluluğu vardır. Üniversitelerin bağımsız düşünce geliştirmeye dönük yüzü gelişmişse oradan çıkan analizlerin yerel yönetici ve liderleri hak ettiği yere koyabilir. Yerel medyanın da dosyalara hakim olması, çalışmalarını birebir izlemenin yarattığı ayrıntı bilgisi, gerçekçe ve haklılığa dayalı eleştiri üretmeleri de kaynak kullanımında verimi artırıcı etki yapar.

Bu deneme sınırları içinde yerel yöneticilik ve liderlik üzerinde söylenmesi gereken bir diğer özellik ise “kendini ve toplumu yeniden üretme mekanizmasını diri tutma” özelliğidir. Unutulmaması gereken ilke, birikim yeteneğini koruyarak uzun dönemli geleceği güven altına almaktır. Doğadaki evrim sürecinde, kendini yeniden üretme temel mekanizmalardan biri. Üreme, mutasyon, ayıklama, yalıtım ve işbirliği olmaksızın varlığı ileriye taşımak mümkün değil. Gerçek bir yerel lider, bilgilerin yeniden üretimi, mutasyona uğrayarak farklılaşması, ayıklama ile zayıf olanın silinmesi, değerlerin yalıtım ile korunması, hepsinden önemlisi de işbirliği yaparak daha sağlıklı geleceğin inşa edilmesine katkı yapan kişidir.

Buraya kadar söylemeye çalıştığımız, günlük, geçici ve sığ olanın ötesinde, uzun soluklu gelişme yaratan liderlik arayışı ile ilgili. Ülkemizde her yerde “yerellik ve küresellik” birlikte gelişen iki olgu. Bu iki konu üzerinde kafa yormadan ciddi bir yerel liderlik oluşmaz, liderliğin olmadığı yerde de etkili bir gelişme yaratılamaz. Günümüz kentlerini yönetecek liderler, mutlaka “kendini ve toplumu yeniden üretme bilincini” yükselten işlevlerini dikkate almalı. Almayanlar “gösteri toplumu” tuzağına düşebilir...